WIKIPEDIA

Neandertalac

Iz Wikipedije, slobodne enciklopedije

Neandertalac je pračovjek, odnosno čovjekov predak koji je živio prije 350.000 godina (srednji paleolitik) u Europi i dijelu Azije. Jedan od poznatijih je tzv. krapinski pračovjek ili krapinski neandertalac. Ostatke njegovih kostura pronašao je Dragutin Gorjanović-Kramberger prije više od 100 godina.

Izraz Neandertalac je skovao je 1863 godine Irski anatomist William King od dvije riječi: njemačke riječi Thal, koja znači dolina, koja se u ranom XX. stoljeću počela pisati Tal. Neandertalac ili "Čovjek iz Neander doline" je nazvan po teologu Joachimu Neanderu koji je tamo živio u kasnom sedamnaestom stoljeću.

Znanstvenici su dugo vremena pretpostavljali da je moderni čovjek naslijedio gene neandertalca. Najnovije istraživanje, međutim, dovodi tu teoriju u sumnju. Neandertalac je bio nizak, snažan pračovjek, koji je zahvaljujući svojim lovačkim vještinama, prije više od 100 tisuća godina dominirao Europom. Ipak, kako kaže profesor Richard Klein sa sveučilišta Stanford, nova genetska istraživanja fosilnih ostataka pokazuju da između neandertalca i homo sapiensa nije došlo do ukrštavanja, kada se moderni čovjek iz svoje prapostojbine u Africi proširio po Europi prije 45 tisuća godina.

Prema zaključcima profesora Kleina, neandertalac se stoga može smatrati fascinantnom, ali izumrlom granom čovječanstva. Uzrok njegovog izumiranja još nije utvrđen. Neki znanstvenici smatraju da je podlegao bolestima koje je sa sobom iz Afrike donio moderni čovjek. Drugi pak vjeruju da je homo sapiens, s bolje organiziranom kulturom i naprednijim mozgom, uspio preteći neandertalca u borbi za hranu.

Profesor Klein, čije je istraživanje objavljeno u najnovijem izdanju znanstvenog časopisa Science, vjeruje pak da je homo sapiens razvio gene, koji su potaknuli razvoj govornih organa i komunikacije, što neandertalcu nije uspjelo.

Sadržaj/Садржај

Podjele neandertalca

Pogrebni običaji

Vidi još

Eksterni linkovi

Podjele neandertalca

Znanstvenici govore o dva temeljna oblika neandertalaca: to su stariji ili preneandertalci i mlađi ili "klasični" neandertalci.

a) Stariji neandertalci. Vremenski pripadaju zadnjem međuledenom dobu. Prethode, dakle, zadnjem ledenom dobu Würmu pa se zovu i predwürmski neandertalci. Njihovi ostaci kostiju, zatim ostaci kostiju životinja kojima su se hranili i oruđa pronađeni su u Europi: u Njemačkoj, Italiji, Slovačkoj (Ganovce) i u Hrvatskoj. Od nalaza u Hrvatskoj osobito je poznato ono u Krapini (Hrvatsko zagorje) koje je 1899. otkrio i sljedećih godina obradio naš slavni geolog i paleoantropolog Dragutin Gorjanović-Kramberger (1856-1927).

Starost nalaza procijenjena je na otprilike 70 000 godina, a kultura je musterijenska. Ostataka tih praljudi je mnogo i vrlo su fragmentarni. Vjerojatno potječu od barem 80 osoba. Najmlađe kosti stare su oko 30 000 godina. Pronađeni su u polupećini u brijegu Hušnjakovo iznad potoka Krapinčice. Najbolje očuvana lubanja ima izražene nadočne lukove, svedeno (iskošeno) čelo, velike zube. To i neke druge značajke upućuju da je možda riječ o razvoju prema grubljim ili klasičnim neandertalcima koji će živjeti u ledeno doba (Würm). Vrlo je zanimljiva i mladenačka lubanja koja bi svojim značajkama svjedočila o mogućem razvoju neandertalaca u suvremeni tip čovjeka. Zapaženo je također da su neke kosti namjerno lomljene. To je Gorjanovića i dr. pobudilo na misao da su krapinski praljudi bili ljudožderi. Spomenimo i mnoge šiljke, strugala i drugo kremeno oruđe koje su ti ljudi ostavili. Sav taj dragocjeni nalaz čuva se u Hrvatskome prirodoslovnom muzeju u Zagrebu i UNESCO ga je proglasio spomenikom kulturne baštine čovječanstva nulte kategorije.

Za ovu etapu čovjekova razvoja važno je još jedno nalazište. To je Vindija u Hrvatskom zagorju, nedaleko od Varaždina. Tamo su 1974. pronađeni dosta manjkavi ostaci ljudskih kostiju i oruđa. Na temelju opceg izgleda nadočnog luka i donje čeljusti svrstavaju se u skupinu *Homo sapiens neanderthalensis*, ali po nekim značajkama u morfologiji nadočnog luka, nevelikog nosa i dr. upućivali su u evolucij u suvremeni tip čovjeka što je poslije genetičkim testiranjima odbačeno. Također je važno nalazište u pećini Crvena Stijena (Nikšić, Crna Gora), gdje je pronađen zub neandertalca i žrvanj. Na najnovijem nalazištu u Srbiji, u pećini Pešturina u Jelašničkoj klisuri kod Niša je također pronađen zub neandertalca.

b) Neandertalci posljednjega ledenoga doba, Würma. To su vrlo poznati "klasični", grubi neandertalci iz nalazišta u Neanderthalu kraj Düsseldorfa u Njemačkoj (1856) i iz mnogih drugih do danas pronađeni u Francuskoj, Italiji, Bliskom istoku, pa i u sjevernoj Africi, Španjolskoj i drugdje. Osobitu pozornost stučnjaka pobuđuju ostaci neandertalaca koji imaju anatomske prijelazne značajke prema, kako se mislilo, modernom tipu čovjeka. Takvi su nalazi iz raznih dijelova Francuske, pa, kako smo vidjeli, iz Hrvatske (Vindija, Krapina), Crne Gore (Crvena Stijena, Petrovići, Nikšić), Srbije (Pešturina, Jelašnička klisura, Niš) zatim s Krima (špilja Kiik-Koba, 1924, sjeveroistočno od Sevastopolja, te oko 1950. Staroselje blizu Jalte). Osobito su zanimljivi nalazi ljudskih lubanja s područja Izraela (Palestine), Iraka, Uzbekistana (poznati grob djeteta u Tešik-Tašu), Kine i Afrike (Laetoli u Tanzaniji). U raznim nalazištima možemo se uvjeriti da se miješaju značajke erektusa i neandertalaca, te suvremenog tipa čovjeka i neandertalca. Živjeli su u gornjem pleistocenu, u razdoblju prije otprilike 80 000 i 40 000 g.

Pogrebni običaji

Neandertalac je prvo ljudsko biće koje je svoje mrtve s pijetetom sahranjivalo i tom prilikom povezivalo sa kamenjem. Na nekoliko mjesta u Francuskoj i Italiji pokojnik je zaštićen lomljenim kamenom, oblucima ili kamenim pločama. U Regurduu (Francuska) pokojnik je položen na veliku gomilu kamena, pokraj koje je sagrađena kamena konstrukcija za skelet medveda. Ta i nešto jednostavnije konstrukcije u pećini Monte Circheo (Italija) anticipiraju cjelokupnu kasniju pogrebnu arhitekturu u kojoj kamen zadobiva simboličnu vrijednost jer štiti i učvršćuje ono što zaslužuje najveći pijetet i što se smatra najvećom svetinjom. Mrtvi su sahranjivani u stavu spavača, tj. polagani su na bok, najčešće desni, sa povijenim koljenima. U La Ferasiju (Francuska), u grobovima odraslih i djece nađene su brižno oblikovane kamene alatke kao grobni prilozi. Da je ljudskoj glavi ukazivano posebno poštovanje, pokazuju izdvojeno sahranjene lubanje ili običaj d se bazalna strana lubanje proširuje kako bi se izvukao mozak. Zajednica neandertalaca koja je naseljavala Krapinu (Hrvatska) lomila je kosti pokojnika s namjerom da dođe do srži. Ti tragovi kanibalizma upućuju u stvari na ritualno kušanje mesa umrlih srodnika, kakvo je posvjedočeno u mnogim kasnim kulturama, kao i u kulturi današnjih zaostalih zajednica. Kult lubanje i ritualna antropogafija možda su čak bili poznati i H.

erectusu, jer na to upućuju činjenice da su ostaci te ljudske vrste najčešće nalaženi u fragmentima. Za kult predaka se vjerojatno vezuje i elipsoidna pločica od mamutovog zuba obojena okerom, koja je nađena u Tati (Mađarska).

Vidi još

- Postanak čovjeka
- Krapinski pračovjek
- Mujina pećina

Eksterni linkovi

Neandertalac na Wikimedijinoj ostavi

Dobavljeno iz "https://sh.wikipedia.org/w/index.php?title=Neandertalac&oldid=40928026"

Ova stranica je zadnji put izmijenjena 20:16, 28 novembar 2019.

Tekst je dostupan pod Creative Commons Attribution/Share-Alike licencom; dodatni uslovi se mogu primijeniti. Za detalje pogledajte uslove korištenja.